

Det var kun muligt at gennemføre Slædefarten mod Syd ved Anvendelsen af en plagsom Sultkur, der dog blev afbrudt 1ste Juledag, og under disse Forhold var det en stor Skuffelse, at en af Ponyerne ved at gaa i en Gletsjerrevne narrede de forsultne Rejsende for mange Rationer Hestekød. Thi efter at have trukket Slæderne op paa Plateauet, havde Ponyerne udljett og var kun — Mad. Sult i Forening med haardt legemligt Arbejde indgik overhovedet paa en overordentlig kynisk Maade i Shackletons Program. Resultatet af denne raffinerede Selvpinsel var, at de fire Englændere under Udøvelsen af deres frivillige Pligter altid tænkte paa og sjældent talte om andet end Mad. Den Dysenteri, der paa Hjemturen nær havde knækket de fire Mænds sidste Viljekraft, antoges at komme fra, at en af Ponyerne ligesom overjaget Vildt havde faaet forgiftet sit Kød ved Overanstrengelse.

Det andet store Resultat af Shackletons Ekspedition var, at Terrænet lige omkring den magnetiske Sydpol blev naaet, hvorved denne, hvis Belligenhed hidtil kun var kendt gennem tilnærmet Beregning, blev bestemt til ca. $72^{\circ} 25'$ s. B. og $155^{\circ} 16'$ ø. L. For at naa derhen maatte et Slædeparti gaa fra Vinterkvarteret (ved Foden af Mount Erebus) mod Nord langs Kysten af Victoria-Land, bestige Randbjærgene og derpaa foretage en lang Fart mod Nordvest over Indlandsisen, der her kun naaede en Højde af ca. 2000 Meter. Denne Slæderejse blev ledet af Geologen Prof. David fra Universitetet i Sydney og foretoges samtidig med Shackletons egen.

En tredje Bedrift havde man straks efter Indretningen af Vinterkvarteret udført, idet man besteg det ca. 4050 Meter høje Mount Erebus og undersøgte dets tre udslukte Kratere og det fjerde, som endnu var i fuld Virksomhed.

Af stor Betydning er ogsaa Shackletons Undersøgelser af Isbarrieren i Ross-Havet og dens Forhold til de omliggende Kystbjærg og Randgletsjere. Det har nemlig ved dem kunnet fastslaaes, at denne Barriere er den 700—800 km. lange Kant af en enorm Isflage, der dækker hele det Indre af Ross-Havet og holdes vedlige dels ved de stadige Snefald, dels ved den langsomme Udglidning af Ismasser fra Indlandsisen gennem den store Bugts talrige Randgletsjere. Den Tanke, at Isbarrieren skulde være Isdækket paa en Kanal mellem Ross-Havet og Weddel-Havet tværs hen gennem Syd-

polarkontinentet, en Tanke, som mange nærede, fordi Scott i 1902 kunde naa frem til $82^{\circ} 17'$ s. Br. paa ganske flad Is, den har Shackleton altsaa samtidig modbevist, og han har givet os Midler i Hænde til at konstatere, at den Ross-Havet dækkende Isflage ikke kan være saa meget mindre end den skandinaviske Halvø.

Som man ser, er det paa alle de vigtigste Punkter af Sydpolarlandenes Geografi, Shackletons Ekspedition har bragt Klarhed, og hans velskrevne Bog med det mægtige Illustrationsstof indeholder desuden mange Enkeltheder om de biologiske, klimatologiske og geologiske Forhold.

Selv om det lykkes den næste engelske Ekspedition under Scott at plante det engelske Flag paa selve Sydpolens Snemark, vil det i det lange Løb vise sig at være Shackleton, hvis Udbytte var det rigeste og vigtigste. Sydpolens Gaade har han i Virkeligheden løst. De geografiske Opgaver, der nu ligger nærmest for i de Egne, er at fastslaa Begrænsningen af det store Sydpolarkontinent og Udstrækningen og Højden af den Indlandsis, der dækker det.

A. A. Bjørnbo.

E. de Martonne: En fransk Haandbog i fysisk Geografi. *Traité de Géographie physique.* Paris 1909. 910 Sider med talrige Tekstfigurer og 48 Tavler med Landskabsbilleder samt 2 større Kort. Pris 22 Francs.

Naar undertegnede, uagtet jeg ikke er speciel Geograf, vover at optræde som Anmelder af en geografisk Haandbog, har det sin Grund deri, at jeg mener, at denne Bog, paa hvilken jeg vil henlede Geografisk Tidsskrift's Læseres Opmærksomhed, netop for en — geografisk set — Lægmand er særdeles nyttig. Den har en passende Størrelse, saa dens Behandling af de forskellige Spørgsmaal er tilpas udtømmende, og dens Pris er ikke uoverkommelig. Den er skrevet paa ægte fransk Manér klart og oversigtligt, undertiden noget skematiserende. De talrige Tekstbilleder er for største Delen særdeles instruktive, og netop det skematiserede ved mange af dem letter Forstaaelsen. For dem, hvem den megen Abstraktion trætter, findes der omtrent et halvt hundrede fortræffeligt udførte Tavler med Gengivelser af Fotografier af karakteristiske Landskaber o. lign. Disse Zinkætsninger (Autotypier) er netop saa udmærket udførte, som den højtudviklede Teknik i Frankrig formaar.

Jeg skal ikke indlade mig paa nogen videre indgaaende Værdsættelse af Bogens Indhold, dertil mangler jeg den nødvendige geografiske Kundskab; jeg skal blot henvise til, at der ved Slutningen af hvert Kapitel findes en meget udførlig Literaturliste, der viser, at Forf. har en for en Franskmand usædvanlig stor Viden om geografisk Literatur udenfor Frankrig. Selvfølgelig ser man, at hans Kendskab til de fremmede Landes Literatur ikke er saa god som til hans eget Lands; saaledes synes den engelske Literatur — og desværre naturligvis ogsaa den skandinaviske — at være noget negligeret; men meget opvejes dog ved, at man faar det Indtryk, at han med megen Omhu har gennemgaaet alt, hvad der fremkommer i »Petermanns Mitteilungen«, hvor jo den meste geografiske Literatur omtales.

Foruden en Indledning (ca. 100 Sider) om Geografiens Historie, Jordens Form og dens Plads i Himmelummet samt en Redegørelse for Projektionsmaader, af hvilke Forf. foretrækker og overalt benytter Mollweides Projektion, indeholder Bogen fire Hovedafdelinger:

1. Klimatologi (ca. 150 Sider) med følgende Kapitler: Klimafaktorer, Temperatur, Atmosfærens Bevægelser, Atmosfærens Fugtighedsgrad og Nedbør, Aarstidstyper, Klimatyper, Bjærgklima.
2. Hydrografi (ca. 80 Sider) med følgende Kapitler: Oceanernes Form, Temperatur og Saltindhold, Bølgebevægelser og Strømninger, Have, Søer, Floder.
3. Jordens Overfladeform (ca. 350 Sider), »Le relief du Sol«, som er Bogens vigtigste og udførligste Afsnit, behandler ud fra et geografisk Synspunkt alt, hvad vi er vant til at kalde dynamisk Geologi, saasom Vulkaner, Forvitring, Erosion, Gletschere, Vindvirkninger o. s. v., og har endvidere et Kapitel indskudt om den historiske Geologi og om formodede Forandringer i Fordelingen af Land og Vand under de forskellige Jordperioder.
4. Dyr- og Plantegeografi (Biogeografi) (ca. 150 Sider) er maaske Bogens svageste Part, i alt Fald for Zoografiens Vedkommende, idet der er noget tilfældigt over, hvad der er taget med, og hvad der er udeladt: Kapitlerne omhandler: Faktorer, der betinger Planternes Fordeling, Plante-Associationer (Plantesamfund) Vandets Fauna, Landfauna.

Disse Antydninger af Bogens Indhold vil vise, at dette er meget omfattende, og som Forf. selv siger i sit Forord, har hans Viden naturligvis ikke kunnet være førstehaands paa alle Punkter, men han har bestræbt sig for at medtage det væsentlige, idet han har benyttet talrige Special-Haandbøger foruden Hjælp fra en stor Mængde Videnskabsmænd. Endelig bør omtales en ejendommelig Fremgangsmaade, han har benyttet; han har nemlig i en Aarrække ladet sine Studerende udarbejde et enkelt Kapitel hver og har saa anvendt disse mange Besvarelser som Grundlag for den endelige Bearbejdelse af sin Bog.

Bogens Benyttelse lettes i høj Grad af et udførligt Realregister (foruden et Forfatterregister). Dens hele Udstyr er tiltalende uden at være flot, og dens Indhold har, i alt Fald paa Anmelderen, i sin Helhed virket saa gunstigt, at han har glædet sig over Fremkomsten af en saadan bekvem Haandbog i fysisk Geografi.

C. H. Ostenfeld.

Heinrich Erkes: Aus dem unbewohnten Innern Islands. Odáahraun und Askja. Mit einer Skizze des Gebirgsstockes Dyngjufjöll und der Askja. Dortmund 1909. 64 S. 8°.

Hr. H. Erkes fra Köln har to Gange foretaget Undersøgelser til Lavaørkenen Odáahraun og Dyngjufjöll, første Gang 1907 lykkedes det ikke paa Grund af Sne og daarligt Vejr, at trænge frem til den bekendte Kraterdal Askja, men 1908 var Hr. Erkes heldigere, og paa denne Rejse tilbragte han 4 Dage og 3 Nætter i Askja, saa at han nøje kunde se sig om i den mærkelige vulkanske Bjærgmasse Dyngjufjöll. I foreliggende Arbejde beskriver Hr. Erkes sine Rejser i Ørkenen, paa hvilke det lykkedes ham ikke uvæsentlig at udvide vore Kundskaber om Dyngjufjöll, saaledes fandt han Nord for Askjas østlige Aabning en før ukendt Højflade med nye Solfatarer, og han har paa det Skizzekort, der ledsager Afhandlingen, givet et godt Udtryk for Dyngfjældenes almindelige geografiske Forhold.

Bogen indeholder dog meget mere end en Rejsebeskrivelse. Med germansk Grundighed gennemgaar og refererer Hr. Erkes Alt, hvad der paa forskellige Sprog er blevet skrevet om Odáahraun og Askja, selv Artikler i ældre, islandske Aviser. Hr. Erkes har med sit udprægede Sprogtalent hur-